

OVERBRINGES
Folketingets Retsudvalg
Folketinget
Christiansborg
1240 København

København, d. 19. marts 2013

Vedr. Ulighed i domstolssystemet mellem borgere og statsmagt (staten, regioner, kommuner, m.v.)

Retssikkerhedsfonden har noteret sig Kammeradvokatens hjemmeside sidst opdateret d. 1. marts 2013 (vedlægges), hvoraf det fremgår, at Kammeradvokaten konstaterer, at det er Retsudvalgets konklusion, at

"Kammeradvokatenordningen grundlæggende bør opretholdes, men der skal ske moderniseringer på forskellige områder"

Af Retsudvalgets betænkning af 21. februar 2013 fremgår blandt andet følgende:

"Ordnningen betyder, at der hos Kammeradvokaten opbygges en viden, der kan komme institutioner på alle ministerområder til gode i form af høj kvalitet både ved rådgivning og i forbindelse med retssager. Den tværgående videnopbygning, som understøttes af en samlet ordning, har positive faglige synnergieffekter og kan desuden bidrage til ensartethed i faglig stærk juridisk bistand, og der er udbredt tilfredshed med ordningen blandt statsinstitutionerne." (Fremhævet her)."

Retsudvalget afholder høring om retshjælp tirsdag d. 2. april 2013 kl. 13.15 til 15.45 i Landstingssalen.

Nytorv 5, 1. sal
1450 København K
Mandag - fredag kl. 10-14

Tlf.: 33 15 30 70
Mail og hjemmeside:
post@retssikkerheds-fonden.dk
www.retssikkerheds-fonden.dk

Dato: 19. marts 2013
Sekretær: kk
Side 1

Fondens bestyrelse:

Prof.dr.jur. (formand), Ole Espersen •
Prof.lic.jur., Vagn Greve •
Advokat (H), Christian Harlang •
Flv. landsdommer Holger Kallehauge •
Cand.mag., lic.jur., Preben Wilhjelm •

Medlemmer af Forum for retssikkerhed:

Prof.lic.jur., Lennart Lyng Andersen •
Tidl. direktør for Folketinget,
Ole Stig Andersen •
Advokat (H), Jørgen Ballhausen •
Prof. dr.jur., Flemming Balvig •
Landsdommer,
Hans Henrik Brydensholt •
Lektor ph.d., Thomas Elholm •
Advokat (H), Bjørn Elmquist •
Fængselsinspektør,
Hans Jørgen Engbo •
Prof.dr.jur. (formand), Ole Espersen •
Seniorrådgiver, Jørgen Estrup •
Prof.lic.jur., Vagn Greve •
Prof.dr.jur., Jens Vedsted Hansen •
Advokat (H), Christian Harlang •
Prof.dr.phil., Hans Hertel •
Biskop, Kjeld Holm •
Prof.dr.med., Niels Høiby •
Advokat (H), Thorkild Hoyer •
Dr.med., Torben Ishøj •
Prof., Claus Haagen Jensen •
Flv. landsdommer,
Holger Kallehauge •
Flv. højesteretsdommer Hans Kardel •
Prof., Ole Krarup •
Flv. byretspræsident, Claus Larsen •
Advokat (H), Helle Lokdam •
Prof.dr.phil., Anker Brink Lund •
Prof., Brian Patrick McGuire •
Prof.dr.jur., Peter Pagh •
Cand.jur., Ulrich Horst Petersen •
Flv. højesteretspræsident,
Niels Pontoppidan •
Seniorkonsulent cand.jur.,
Lars Adam Rehof •
Speciallæge, Bente Rich •
Juridisk rådgiver cand.jur.,
Therese Rytter •
Lektor ph.d., Jens Elo Rytter •
Statsautoriseret revisor,
Lars Skovgaard-Sørensen •
Journalist, cand.jur., Poul Smidt •
Prof.dr.jur., Eva Smith •
Advokat, Sune Skadegaard Thorsen •
Advokat, Tyge Trier •
Prof., Per Ole Tråskmann •
Advokat, Fritz Videbech •
Cand.mag., lic.jur., Preben Wilhjelm •
Specialkonsulent,
Mandana Zarrehparvar •

Fondens formål:

Retssikkerhedsfonden er almentnyttig. Dens formål er at fremme viden om samt forståelse og respekt for retsstatsprincippernes betydning for den demokratiske stat. Dette skal ske blandt andet ved at støtte og inspirere til forskning og formidling, afholdelse af seminarer m.v.

Der er i fondens regi etableret et "Forum for retssikkerhed", hvori der udveksles erfaringer vedrørende udviklinger inden for aktuelle retssikkerhedsområder.

Der søges tilrettelagt en indsats på forskellige områder blandt andet ved udarbejdelse af beskrivelser af udviklingen og diskussioner om dens mulige implikationer for væsentlige retssikkerhedsspørgsmål. Såvel Forum for retssikkerhed som Retssikkerhedsfonden kan tage aktuelle emner op med politikere og myndigheder.

Til brug for Retsudvalgets overvejelser vedlægges indlægget "Hvad skylder retsstaten sine borgere med hensyn til retslig ligestilling – hvis den skal være reel?" af 19. marts 2013, udarbejdet af Ole Espersen, Holger Kallehauge, Christian Harlang og Preben Wilhjelmsen.

Det er Retssikkerhedsfondens forhåbning, at den afklaring, der finder sted med hensyn til styrkelse af Kammeradvokaten, nu vil danne grundlag for, at Retsudvalget vil sætte fokus på, hvorledes den igennem de senere måneder påpegede massive uligheder til ugunst for borgersiden vil kunne afhjælpes.

Henvendelse vedrørende høring bedes venligst rettet til www.retssikkerheds-fonden.dk.

Med venlig hilsen

Ole Espersen
Formand for Retssikkerhedsfonden

f.k.k., seldor

Nytorv 5, 1. sal
1450 København K
Mandag - fredag kl. 10-14

Tlf.: 33 15 30 70
Mail og hjemmeside:
post@retssikkerheds-fonden.dk
www.retssikkerheds-fonden.dk

side 2.

Fondens bestyrelse:

Prof.dr.jur. (formand), Ole Espersen •
Prof.lic.jur., Vagn Greve •
Advokat (H), Christian Harlang •
Flv. landsdommer Holger Kallehauge •
Cand.mag., lic.jur., Preben Wilhjelmsen •

Medlemmer af Forum for retssikkerhed:

Prof.lic.jur., Lennart Lyng Andersen •
Tidl. direktør for Folketinget,
Ole Stig Andersen •
Advokat (H), Jørgen Ballhausen •
Prof. dr.jur., Flemming Balvig •
Landsdommer,
Hans Henrik Brydensholt •
Lektor ph.d., Thomas Elholm •
Advokat (H), Bjørn Elmquist •
Fængselsinspektør,
Hans Jørgen Engbo •
Prof.dr.jur. (formand), Ole Espersen •
Seniorrådgiver, Jørgen Estrup •
Prof.lic.jur., Vagn Greve •
Prof.dr.jur., Jens Vedsted Hansen •
Advokat (H), Christian Harlang •
Prof.dr.phil., Hans Hertel •
Biskop, Kjeld Holm •
Prof.dr.med., Niels Høiby •
Advokat (H), Thorkild Høyer •
Dr.med., Torben Ishøj •
Prof., Claus Haagen Jensen •
Flv. landsdommer,
Holger Kallehauge •
Flv. højesteretsdommer Hans Karde •
Prof., Ole Krarup •
Flv. byretspræsident, Claus Larsen •
Advokat (H), Helle Lokdam •
Prof.dr.phil., Anker Brink Lund •
Prof., Brian Patrick McGuire •
Prof.dr.jur., Peter Pagh •
Cand.jur., Ulrich Horst Petersen •
Flv. højesteretspræsident,
Niels Pontoppidan •
Seniorrådgiver cand.jur.,
Lars Adam Rehof •
Speciallæge, Bente Rich •
Juridisk rådgiver cand.jur.,
Therese Rytter •
Lektor ph.d., Jens Elo Rytter •
Statsautoriseret revisor,
Lars Skovgaard-Sørensen •
Journalist, cand.jur., Poul Smidt •
Prof.dr.jur., Eva Smith •
Advokat, Sune Skadegaard Thorsen •
Advokat, Tyge Trier •
Prof., Per Ole Tråskmann •
Advokat, Fritz Videbech •
Cand.mag., lic.jur., Preben Wilhjelmsen •
Specialrådgiver,
Mandana Zarrehparvar •

Fondens formål:

Retssikkerhedsfonden er almennyttig. Dens formål er at fremme viden om samt forståelse og respekt for retsstatsprincippernes betydning for den demokratiske stat. Dette skal ske blandt andet ved at støtte og inspirere til forskning og formidling, afholdelse af seminarer m.v.

Der er i fondens regi etableret et "Forum for retssikkerhed", hvori der udveksles erfaringer vedrørende udviklinger inden for aktuelle retssikkerhedsområder.

Der søges tilrettelagt en indsats på forskellige områder blandt andet ved udarbejdelse af beskrivelser af udviklingen og diskussioner om dens mulige implikationer for væsentlige retssikkerhedsspørgsmål. Såvel Forum for retssikkerhed som Retssikkerhedsfonden kan tage aktuelle emner op med politikere og myndigheder.

Kammeradvokaten
Advokatfirmaet Poul Schmith

Sidst opdateret 01.03.2013

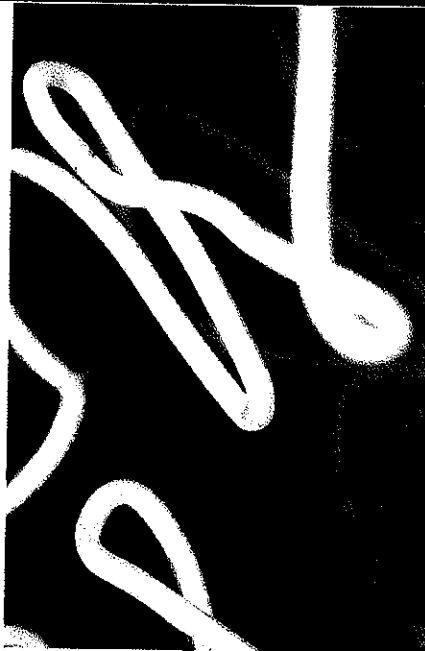
**Retsudvalget har afgivet beretning
om Venstres beslutningsforslag**
01.03.2013

Retsudvalget har nu afgivet sin beretning om Venstres beslutningsforslag vedr. et udbud af statens advokatydelse.

Retsudvalgets flertal (alle undtagen Enhedslisten) har ved forliget lagt sig tæt op af Moderniseringsstyrelsens rapport og anbefalinger om, at Kammeradvokatordningen grundlæggende bør opretholdes, men at der skal ske moderniseringer på forskellige områder.

Partierne har lagt vægt på, at værdiskabelsen ved tværgående videnopbygning, faglige synergier, ensartethed i sagsbehandlingen og en nem og stabil adgang til faglig stærk juridisk bistand bedst vil kunne opretholdes gennem en videreførelse af den nuværende ordning.

Retsudvalgets beretning kan ses [her](#).

LÆS MERE

Retsudvalgets
beretning kan ses
[her](#).

NOTAT

Hvad skylder retsstaten sine borgere med hensyn til retslig ligestilling – hvis den skal være reel ?

Indledning.

Er da ikke ligestilling i retssystemet ? Er vi ikke alle lige for loven her i landet ?

Jo – i ganske samme form som den Anatole France beskrev det med ordene:

”Det er forbudt for såvel rige som fattige at sove under Seinens broer og at stjæle brød på torvet”.

En rent formel ligestilling, men ikke en reel. Meget tyder på, at det er i gang med at blive værre og værre år for år.

Alle og enhver kan frit udtage stævning mod det offentlige – staten, en kommune eller en region – hvis man da ellers kan betale salær til egen advokat, retsafgift af sagen i forhold til kravets størrelse og sagsomkostninger til modparten, hvis man taber.

”Har du penge, kan du få.

Har du ingen, må du gå.”

Skal domstolene være en pengemaskine (sådan er det i dag), der genererer overskud på stats-regnskabet, eller er domstolene til for at skabe reel adgang og retfærdighed for alle landets borgere ?

Domstolene giver faktisk et stort overskud, når man lægger retsafgifter, tingslysings- og skifteafgifterne sammen. Er det godt, når det samtidig er så dyrt at benytte retssystemet, at de fleste borgere ikke bare betænker sig på at gå til domstolene, men ofte på forhånd opgiver sagsanlæg som en realistisk mulighed. Hvis sagsanlæg kun anvendes som et sidste desperat skridt, når ingen anden mulighed findes, er det jo blevet en karrikatur af, hvad en retsstat tilbyder sine borgere. Når domstolene ikke opleves som tilgængelige, har retssystemet spillet fallit i befolkningens øjne.

Retshjælpen er utilstrækkelig og anvendes i mindre omfang end tidligere, retshjælpsforsikringerne dækker ikke fuldt ud det, de skal og fri proces er svær

at opnå. Borgerne føler under disse omstændigheder afmagt og er forståeligt nok tilbøjelige til at give op på forhånd.

Samtidig reagerer de professionelle aktører, advokater og dommere, ikke på disse systemfejl. De kender dem godt, de ser dem hver dag, men oplever paradoksalt nok lige det modsatte – systemet har sager nok, mere end rigeligt og flere end retssystemet kan behandle inden for rimelig tid. Problemet er ”ikke mit bord” noget steds. Hvem er det, der fejler, og hvor er det, der skal gribes ind for at sikre, at vi får et retssystem, som vi borgere i et retssamfund kan være bekendt og tilfredse med ?

Retfærdighed ikke alene i form af retssikkerhed, men også i form af en ligelig adgang for såvel rige som fattige til at få prøvet deres sager ved domstolene. Domstolskontrol, som kun de mest bemidlede kan og tør benytte sig af, er vel ikke forenelig med retsstatens idé, endsige dens ideal ?

Sager mod det offentlige er ikke bare generelt juridisk vanskelige at føre for borgere, der mener, at de er blevet behandlet på retsstridig vis, men også uhyre resourcekrævende, fordi modparten har så godt som udtømmelige kræfter set i forhold til hver enkelt sag. Hverken tid eller penge spiller nogen rolle. Det offentlige har råd til at blive ved, til at appellere, også til Højesteret som tredje instans, og let ved at få medhold i, at søgsmål mod det offentlige næsten altid er principielle sager, som derfor kun yderst sjældent forliges.

Er det som en borger oplever i forhold til at have det offentlige som modpart ikke de samme problemer, som ved sagsanlæg mod store, evt. multinationale sel-skaber ?

Jo vist er der nogle fælles træk, når det gælder ulighed m.h.t. økonomiske ressourcer, men der er også en væsentlig forskel. Det offentlige fører sag for skatteydernes penge. Den sagsøgende borger betaler selv sin del af det offentliges sagsomkostninger via skattebilletten. Vi har som borgere ret til at stille nogle krav til, hvordan det offentlige bør optræde som part i civile retssager. Der må være nogle etiske krav, nogle grænser for hvad, det offentlige kan tillade sig og nogle spilleregler, der sikrer, at det offentlige ikke benytter såvel sin overmagt som alle indsigelser og muligheder, herunder også dem, som det offentlige bør holde sig for god til at anvende. Det offentlige skal ikke vinde for enhver pris.

Det offentliges optræden som part i civile retssager bør have en sådan karakter, at der er tale om god og anstændig procesførelse, som landets borgere i almindelighed vil anse for rimelig og fair. Staten, regionen eller kommunen optræder jo også i retssager på vore vegne som repræsentanter for almenvældet og bør derfor føre retssager på en måde, så alle kan identificere

sig med det offentlige, også som procespart. Et sådant krav kan man ikke stille til et privatejet selskab, selvom det også har den magt, som penge nu engang giver. Man kan ikke med rette bebrejde en haj, at den optræder som haj og ikke som en dresseret søløve.

Der er behov for at nedsætte en offentlig retssikkerhedskommission for at øge og søge at skabe ligestilling – lige muligheder – i retssystemet. Kommissionen skal have fokus på at gøre retsstatens ideal om lighed for loven til en levende realitet for alle borgere i samfundet.

Som det er nu, bliver et stort antal velbegrundede søgsmål mod det offentlige opgivet – ikke fordi der ikke er rimelig grund til at anlægge sag – men fordi vedkommende borger ikke har råd. Det er naturligvis procesbesparende, men ikke retfærdigt. Retstab, der lides alene som følge af mangel på økonomiske midler, er en skamlet for retsstaten.

Hovedpunkter i det problemkatalog, som en retssikkerhedskommission bør behandle.

De nedenstående punkter er alene nogle hovedspørgsmål, som bør behandles, men en række andre kan og bør også inddrages i arbejdet i en kommende retssikkerhedskommission.

1. Retshjælpsforsikringer.

De nugældende retshjælpsforsikringer bør revideres, dels således at deres dækningsområde udvides, dels således at deres maksimum forhøjes. Som de er nu omfatter de ofte kun omkostningerne til sagsførelse i én instans og de ressourcer, der stilles til rådighed er ofte ikke svarende til brancheniveauet, jf. i øvrigt om samme problem nedenfor om fri proces.

2. Fri proces.

Hovedproblemer:

A Ulighed i ressourcer i voldsom grad.

Indenfor den civile retspleje er parternes formelle ligestilling et grundlæggende princip. I dagens Danmark består der et (efterhånden i stadig større omfang erkendt) problem derved, at den stærke procespart

(typisk det offentlige eller en stor privat virksomhed) har adgang til fuldt ud tilstrækkelige ressourcer under sagsførelsen, men at den typisk svagere borger-side, selvom der er bevilget fri proces, underbetales, endda i ekstremt høj grad. Denne praksis har domstolene selv udviklet (indenfor retsplejelovens meget vide rammer for fortolkningen af lovt tekstens udtryk "passende" salær). Problemet er, at branchens standard afgøres efter retsplejelovens § 216 om såkaldt "rimeligt" salær, medens lovt tekstens bestemmelse om fri proces-sager går ud på "passende" salær, og at domstolene har ladet dette udvikle sig til to forskellige målestoksniveauer, selvom de anvendes i samme sag. Nyligt gennemførte undersøgelser iværksat af Advokatsamfundet og Danske Advokater har blotlagt, at hovedparten af landets advokater ikke vil påtage sig at føre fri proces sager under disse vilkår, hvis virkning bl.a. er, at den part, der skal have sin sag behandlet ved domstolene typisk oplever, at der er ressourcemæssig meget betydelig ulighed under processen.

B Restriktiv praksis når staten er modpart.

Der opleves ofte en meget restriktiv praksis, særligt i sager mod Staten. Ved skønnet over om en ansøger om fri proces har rimelig grund til sagsanlæg, d.v.s. rimelig god udsigt til at få medhold i sin påstand, bør der altid udøves et skøn, som giver ansøgeren en passende margin.

Ved sagsanlæg mod det offentlige bør denne margin være så bred, at afslag på fri proces ikke kan få noget skær af at kunne være udtryk for retsnægtelse, særlig ikke i principielle sager, hvor et væsentligt pligt eller rettighedsanliggende skal afklares, hvorfor udsigten til udfaldet netop per definition ikke er klar.

3. Retsafgifter.

Man bør overveje, om de nugældende retsafgifter er blevet så høje, at de udgør en sådan belastning for sagsøgere og appellanter, at de afskærer processer, som der er god grund til at føre, fra at blive gennemført. Fiskal retsnægtelse er uværdigt for en retsstat.

Særlig i forhold til sagsanlæg mod det offentlige forekommer retsafgifter, som kan være eksorbitant høje, meget betænkelige, og er sagen tilmed principiel, kunne man overveje at gøre sagsanlæg af den art helt fri for retsafgift, evt. ved rettens beslutning, når der ikke er meddelt fri proces.

4. Det offentliges adgang til appel.

Når det offentlige ikke får medhold ved dom i første instans, er appel fra byret til landsret så godt som uundgåelig. Spørgsmålet er, om dette altid er lige rimeligt. Man kunne eventuelt overveje at ændre dette til, at det offentlige kun kan appellere en sag, der er tabt i første instans, hvis sagen er principiel og har rimelig udsigt til at blive ændret i landsretten. Meningen er ikke at stille det offentlige ringere end andre procesparter, men alene at sikre, at ej heller det offentlige fører andre sager videre ved appel end dem, der er rimelig grund til at få prøvet ved landsretten. Det bør ikke være nok, at man har råd til at gøre det.

5. Suspensiv virkning af sagsanlæg.

Sagsanlæg har ikke suspensiv virkning og bør normalt heller ikke have dette.

Men der forekommer sager, hvor suspensiv virkning efter rettens bestemmelse ved kendelse kan være værd at overveje. Det drejer sig om sager, hvor der, medens sagen vil komme til at versere, træffes foranstaltninger, f.eks. i form af anlægsarbejder af en sådan art og størrelsesorden, at det er utænkeligt, at de vil blive opgivet og nedrevet, uanset om sagsøgeren måtte få medhold. Det er jo velkendt, at det faktiske normative karakter kan forhindre, at retskrav bliver opfyldt. I sådanne tilfælde bør retten evt. kunne tillægge et sagsanlæg suspensiv virkning for at undgå, at søgsmålet allerede som følge af modpartens faktiske dispositioner gør hovedformålet med sagsanlægget illusorisk.

6. Domstolskontrols reelle effekt er ofte ikke tilstedeværende. Folketingets Ombudsmand begrænser sit område for borgerklager.

Domstolenes prøvelsesret er en af de vigtigste retsgarantier i et retssamfund, men domstolskontrollens effektivitet afhænger af, om lovgiver opstiller operative prøvelseskriterier for hvad, det er, domstolene skal påse, at forvaltningen overholder ved administration af reglerne.

Den abstrakte og helt generelt formulerede prøvelsesret er i praksis ofte mere en formalitet end en realitet set fra borgernes og retssikkerhedens side.

Lovgivningsmagten bør derfor altid, når der indsættes en klausul om domstolens prøvelsesret, angive hvilke kriterier, det er, retten skal fokusere på og herunder undgå brug af prognosekriterier, som er særligt vanskelige at håndtere for domstolene.

Mangel på operative prøvelseskriterier er dårlig lovgivningspraksis, som falder tilbage på domstolene som manglende effektivitet og for ringe intensitet i domstolens prøvelsesret.

Oveni dette kommer, at Folketingets Ombudsmand for nyligt er slået ind på en ressourceprioritering, der går ud på at afvise enkelt-borgers sager i videre omfang end tidligere, navnlig når der er tale om sager uden principiel betydning.

7. Søgsmålskompetence.

Når en borger eller gruppe af borgere vil anlægge sag mod det offentlige for at få efterprøvet, om deres grundlæggende rettigheder i henhold til grundloven og/eller menneskerettighederne er krænket, bliver de ofte mødt med en indsigelse om, at de ikke har fornøden retlig interesse heri, og at deres søgsmål derfor påstås afvist.

Det betyder i praksis, at sager af den art indledes med årelang behandling i flere instanser op til og med Højesteret, inden sagens substans i bedste fald overhovedet kan blive påbegyndt efterprøvet.

Man bør overveje at indsætte en regel i retsplejeloven om afklaring af begrebet retlig interesse og samtidig skabe hjemmel for en hurtigere sagsbehandling af formalitetsspørgsmål af den art. En sådan "fast track-procestype" er formentlig også værd at overveje anvendt i andre typer af søgsmål af særligt hastende karakter. Når det kan lade sig gøre i voldgiftssager, kan det naturligvis også gøres ved de almindelige domstole. En haste-procesform skal naturligvis respektere rimelig tid til sagens oplysning, men tillige sikre en prioritering af sagens fremme, således at målet en væsentlig hurtigere sagsbehandling i domstolssystemet end normalt opnås.

8. Hensynet til statens sikkerhed og fremmede magter.

Staten har en helt legitim og anerkendelsesværdig interesse i på den ene side at kunne afvise at give oplysninger om forhold, som berører statens sikkerhed og hensynet til fremmede magter, men en borger har som sagsøger på den anden side også en lige så berettiget interesse i, at denne form for undtagelsesklausul ikke udstrækkes til et videre område end fuldt påkrævet.

Staten skal også medvirke loyalt og aktivt til at oplyse enhver sag, således at domstolenes prøvelsesret kan blive udøvet på et tilstrækkeligt grundlag. Indsigelse om hemmeligholdelse af hensyn til statens sikkerhed eller fremmede magter er alene et skjold og ikke et sværd. Retten skal i princippet kunne efterprøve både indsigelsens berettigelse og dens rækkevidde, men en realitetsprøvelse er ikke mulig uden at bryde hemmeligholdelsen, og dermed er efterprøvelse ikke mulig. På den baggrund bør man overveje at indføre et nævn, som for lukkede døre kan realitetsprøve statens indsigelse og herefter overlade retten de informationer og bilag, som uden skade kan indgå i sagen.

9. Særlige krav til det offentlige som procespart.

Staten og andre offentlige myndigheder adskiller sig fra andre civile procesparter ved at være repræsentanter for almenheden, d.v.s. landets, regionens eller kommunens borgere. Heraf følger en naturlig forpligtelse til at leve op til de forventninger, borgerne med rette bør kunne stille til deres repræsentanter i et repræsentativt demokrati og det gælder både politikere og forvaltningen. De principper, som det offentlige er undergivet som udøvende magt – objektivitetsprincippet, sandhedsprincippet, et krav om saglighed og de andre krav, der følger af dansk forvaltningsret – skal det offentlige også respektere som procespart i civile sager. Det offentlige bør altid agere som en bonus pater – procespart og dermed altid medvirke loyalt, sagligt og åbent til sagernes fulde oplysning.

Det betyder, at der er grænser for, hvor taktisk det offentlige kan optræde i retten. For det offentlige gælder det ikke om at vinde for enhver pris, men om bestandigt at være en loyal modpart, hvis sagsførelse er hævet over enhver kritik, fordi den er fuldt ud anstændig. Det er ikke blot et usympatisk trick, der er under det offentliges værdighed, men også andre former for taktik som trænering af sagen, og tilbageholdelse af oplysninger/fortielser, samt andre former for vanskeliggørelse af bevisførelse. Herunder er det også et problem, at repræsentanten for det offentlige

typisk forbigår eller modvirker oplysning om evt. relevante internationale konventioner på det retsområde, som sagen vedrører.

Om det offentlige skal inkriminere sig selv kan diskuteres, men det offentlige bør kun frikendes for krav, som utvivlsomt er uberettigede. En regel i retsplejeloven om de berettigede krav til det offentlige som procespart er i høj grad værd at overveje.

10. Konkluderende 'diagnose': Alvorlige systematiske retshindringer.

I dagens Danmark oplever borgere – desværre ofte med rette – at idealerne om retsbeskyttelse ved domstolene ikke opfyldes.

Dette er et alvorligt problem for retsstaten, demokratiet og samfundet.

Den usunde tilstand er et udslag af en mængde forskellige faktorer, der hver for sig og tilsammen i alvorlig grad svækker såvel oplevelsen af at have reel adgang til at opnå retfærdighed. Virkningen heraf er også, at det offentlige i alt for vidt omfang mister tilskyndelsen til at kvalitetssikre sagsbehandlingen og de afgørelser, der træffes, idet sandsynligheden for at der indtræder domstolskontrol, selvom denne er forudsat som et grundprincip, typisk er ganske lille.

Det må betegnes som helt uacceptabelt, at noget så væsentligt som statens drift af et retssystem forvaltes som en økonomisk overskudforretning samtidig med, at borgere i vidt omfang har grund til at anse sig for afskåret fra adgang til retfærdighed af ressourcemæssige, økonomiske årsager.

Reelle forbedringer på området vil indebære, at der foretages en samlet opgørelse af de forskellige retshindringer, som borgerne oplever, og som både på kortere og længere sigt må betegnes som kritisable og klart uholdbare, hvis retsstaten skal leve op til dens idealer.

Ole Espersen

Christian Harlang

Holger Kallehauge

Preben Wilhjelm